

Kyrkoreservaten

Arnö

Drevseryd

Högby Eke

Högelycke Gammelskog

Nennesmo

Linnés Råshult

Femsjö

Skråhallabergen

Kyrkan har ägt mark sedan tidig kristen tid. I äldre tid var prästens lön i natura. Prästen var som alla andra bonde och hans huvudsakliga lön var brukandet av en jordbruksfastighet. Först år 1910 var kontantlön med utjämning mellan olika pastorat helt genomförd. Kyrkliga fastigheter som finns i nästan alla socknar omfattar inom Växjö stift drygt två procent av landskapet och förvaltas av stiftets egendomsnämnd.

De kyrkliga fastigheterna har påfallande ofta intressant och värdefull natur och kulturmiljö. Växjö stifts egendomsnämnd har avsatt och skyddat speciellt värdefulla områden genom att bilda så kallade kyrkoreservat. Totalt finns det sju kyrkoreservat och ett kulturresevat inom stiftets gränser och dessa presenteras nedan. Välkommen att besöka våra kyrkoreservat!

Kyrkoreservatet Arnö

Arnö är en ö i sjön Innaren. Förleden i namnet kan härledas till "arn" som betyder "örn".

Arnö är en del av prästlönefastigheten för Växjö pastorat och totalt omfattar ön cirka 26 hektar varav merparten är skog. Skogen har sedan 1900-talets andra hälft i stort sett varit opåverkad men efter stormen Gudrun 2005 har de flesta vindfällna träden omhändertagits. De äldsta träden på Arnö är tallar som är runt 200 år gamla. Stränderna är steniga med bitvis väl utvecklade ispressade strandvallar. På ön finns också ett hus som uppfördes 1870 och som idag ägs av Gårdsby Hembygdsförening. Huset är öppet för allmänheten. En stig från huset leder till ett utsiktstorn på norra delen av Arnö.

Arnö nämns i ett brev från kung Johan III år 1586 där han medger att "En öö benempt Arnöö" skall höra till prästbordet. Sannolikt var det Jöns Olsson, kyrkoherde i Gårdsby år 1555 till 1572, som hävdade ön först. Bördiga och större öar var under äldre tid attraktiva för djurhållning, då djuren lätt kunde hägnas, vattnas och skyddas från rovdjur.

Enligt en karta från 1700-talet är den norra tredjedelen av ön upptagen som beteshage, den mellersta delen som beteshage "gräsbeväxt med björk och någon granskog hvarsom till vedje icke är uthuggne" och södra tredjedelen "äng som betas", avgränsad med gårdsgård. Husförhörslängderna nämner fast bosättning först från år 1830, men enligt muntlig tradition skall en ensam man kallad "Eremiten" ha bott här tidigare. Siste brukaren flyttade 1945 och hembygdsföreningen köpte stugan några år senare.

Skogen, särskilt den före detta utmarken i norra delen, har ett urskogslignande utseende med inslag av gamla träd samt stor mängd död ved. Obruten förekomst av äldre träd med signalarter kan inte påvisas varför skoglig kontinuitet förefaller saknas.

Riklig förekomst av substrat, speciellt efter stormen Gudrun, kan ändå göra att Arnö har potential att utvecklas till lokal för krävande arter, såsom hackspettar.

Kyrkoreservatet Drevseryd

Reservatet omfattar cirka fem hektar av Ingerydsdalen och har en intressant flora och geologi. En stig löper genom delar av reservatet. På den branta dalsidan har känsliga och hotade arter kunnat överleva därför att området sannolikt har varit glest trädbevuxet under lång tid. Här återfinns tallticka, knärot, trolldruva, hässleklocka, strutbräken samt flera ovanliga mossor. Träden är cirka 100-160 år gamla.

Där vägen nu går gick tidigare järnväg mellan Jönköping och Vireda, den så kallade "Trådrullarbanan".

Historiska kartor visar att västra delen av reservatet har varit slätteräng, sannolikt bevuxen med hassel samt glest med lövträd. Östra halvan var utmark eller bete för får och hästar med i huvudsak 20-60 årig gles skog av tall, gran och björk.

De krävande arter som idag kan hittas har troligen kunnat överleva till följd av det naturligt skuggiga läget som terrängen erbjuder samt en kontinuitet av träd och buskvegetation.

Kyrkoreservatet Högby Eke

På försommaren när vitsippa, gulsippa, tandrot, storrams, desmeknopp och kalltallört täcker marken under de gamla ekarnas lövverk, är Högby Eke som mest tilltalande. Hassel och murgröna pryder reservatet i riklig mängd. Delar av det cirka 15 hektar stora området var tidigare slätteräng och har sedan äldsta tid ingått i prästens naturalön. Än idag är det kyrkan som är markägare. Högby Eke är kyrkoreservat och sköts med målsättningen att bevara och utveckla natur- och kulturvärden.

En promenadstig med orange markering, cirka 1,5 kilometer lång, utgår från den södra delen av kyrkogården. Innan människan på allvar omdanade landskapet var gamla lövträd vanliga. Vissa lavar och insekter blev hårt specialiserade till ett liv inne i ihåliga trädd, andra till djupa barksprickor.

Spridningsförmågan behövde inte vara stor, kanske bara några hundra meter. Med tiden blev gamla lövträd allt färre och avståndet mellan dem allt större.

Många lavar och insekter blev ovanliga eller hotade av utrotning. Ett fåtal platser har ännu idag obruten följd av gamla lövträd och kan fungera som tillflykt för specialiserade arter. Högby Eke är en sådan plats.

Kyrkoreservatet Nennesmo

Lönebostället Nennesmo 9:1 Södergård ligger i Reftele socken, Gislaveds kommun. Av hemskiftets västra del är knappt 60 hektar instängt mellan Ängån och Risamossen. Inga avverkningar har utförts på många år eftersom en bro har saknats. Därför har skogen nu delvis fått en urskogslignande karaktär. Området avgränsas av Ängån i nordost och av fastighetsgräns på övriga tre sidor. Huvuddelen av reservatet är skogsmark (cirka 45 hektar) men här finns också kärr och mossmark (cirka 15 hektar). Hela området har en gång i tiden varit sjöbottnen under Forn-Bolmen och består av omväxlande torv och fastmark.

På torvmarken dominerar starr, hjortron, lingon, ljung, klockljung, tranbär och kråkbär. Dessutom finns en mindre lokal med dvärgbjörk. I anslutning till mosspartierna finns ett stort antal gamla och handgrävda diken. De senaste årtiondena har kvävedfall via nederbörd gjort att de tidigare laggzonerna har blivit bevuxna med sluten skog. De tidigare laggzonerna är idag 70-100 år gamla och har endast utsatts för obetydliga avverkningsinsgrepp.

På fastmarken dominerar blåbär, ljung, lingon, skogsstjärna, blodrot, ekorrbar och skogskovall. Sannolikt dimensionshöggs delar av skogen vid tiden kring första världskriget, varvid timmerträden avverkades.

En gles fröträdsställning lämnades kvar, liksom ett tämligen tätt underbestånd med främst gran. Under andra världskriget högs sannolikt kastved av björk över hela området. Idag finns en fastmarkskil bevuxen av 300-åriga tallar. I en annan del av reservatet finns tallar med en ålder av 200 år, spridda i beståndet.

Mellan tallarna finns 100-årig gran. Skogen är olikåldrig och gruppställd.

Sammanfattningsvis har kyrkoreservatet en orörd och urskogsliknande karaktär. Ovanligt få spår finns efter tidigare avverkningsingrepp, däremot finns det rikligt med mycket gamla träd, torrträd och vindfällen. Området bedöms därför ha en stor ekologisk betydelse och hysa arter som kräver lång kontinuitet, exempelvis hålbbyggande fåglar, svampar, lavar och vedlevande insekter.

Kyrkoreservatet Högelycke Gammelskog

Högelycke 1:1 Hälleberga församling, är prästlönefastighet för Madesjö pastorat. På fastigheten finns ett unikt område, här benämnt "Högelycke Gammelskog". Området är cirka 2 hektar stort, småkuperat och bevuxet med tallskog som är drygt 335 år gammal.

Högelycke

1:1 var tidigare komministerboställe.

Skogshushållningsplaner med

detaljerad beskrivning av skogen finns från 1866 och framåt. Fastigheten dominerades tidigare av äldre skog.

"Högelycke Gammelskog" utgjorde de äldsta delarna och sparades av stiftsskogvaktarna från avverkning. Även om fastigheten hade stor areal gammal skog var volymen skog inte särskilt stor. Medelbestockningen på 1860-talet var 88 skogs-kubikmeter per hektar mot dagens 155. Skogen var med andra ord gammal och gles.

"Högelycke Gammelskog" är intressant genom sin höga ålder. Tall äldre än 300 år, är oftast solitärer och återfinns

ytterst sällan som beståndsbildande i regionen. Området har ett urskogsliknande utseende med riklig förekomst av hålträd. Skogen är sannolikt uppkommen efter skogsbrand. Under tallarna finns ett gles skikt av yngre gran. Marken är blockig, bevuxen med lingon, blåbär, renlav och fönsterlav. Funna arter karaktäristiska för gammal tallskog är spillkråka, tallticka, gulporing, grymig blåslav, gammalgranslav samt blåmossa. Inventeringar har också visat att gammal tallskog i östra Småland ofta hyser en ovanlig insektsfauna. Förutsättningarna för att reservatet hyser krävande och hotade arter och speciellt insekter är därför mycket goda.

Kulturreseptatet Linnés Råshult

Carl von Linné var prästson, och i anslutning till hans födelseplats på komministergården i Råshult finns kulturreseptatet Linnés Råshult. I guidade turer visas stugan vid Linnés födelseplats och örtagården av 1700-tals typ. Kaffeservering finns. Landskapet i reservatet är unikt genom att det är ett av ytterst få större områden som är lite påverkat av den "agrara revolutionen". I Råshult finns det äldre landskapet kvar och strävan är att efterlikna tidigt 1700-tal. Närmast gården har inägan hävdats utan avbrott och nu hävdas hela den gamla inägan på cirka 19 hektar. Även utmarken ska rekonstrueras i vad man tror är 1700-tals stil. Rekonstruktionen görs i samarbete med Älmhults kommun, länsstyrelse, Riksantikvarieämbetet m.fl. Inägan utgör ett leende landskap med små åkerlyckor omgivna av slätterängar och hamlade träd, ett Eldorado för den blomsterintresserade.

Kyrkoreservatet Femsjö

Linnés motsvarighet inom svampvärlden är Elias Fries. Ett stort antal svamparter är beskrivna för första gången av honom på lokaler i Femsjöbygden i början av 1800-talet. Elias Fries var prästson och det var därför naturligt för honom att göra strövtåg på prästgårdens marker Femsjö 2:1.

Senare har andra svampforskare och botanister gjort ytterligare

undersökningar vilket gjort området till ett viktigt referensområde för svampforskare. Kyrkoreservatet som omfattar cirka 20 hektar har även i andra avseenden höga naturvärden där det ligger vackert vid sjön Färgen. En promenadstig tar dig upp på en rullstensås och fortsätter sedan till bokskogen på Dullaberget med utsikt över sjön.

Kyrkoreservatet Skråhallabergen

Skråhallabergen tillhör Gårdsby Klockaregård 1:1 STOM i Gårdsby församling, som är prästlönefastighet i Växjö pastorat. Området är cirka 98 hektar

stort och en vandringsled, Sigfridsleden, går genom kyrkoreservatet.

Sett i ett landskapsperspektiv har Skråhallabergen speciella värden genom att området representerar delar av större sammanhängande bokskogar som fanns för ett antal hundra år sedan. Idag finns dessa bokskogar kvar som stråk i nord-sydlig riktning i annars barrdominerad skog öster om Växjö stad.

Sedan mitten av 1990-talet har Växjö stift bedrivit systematiskt naturvårdsarbete med målsättningen att bevara och förstärka naturvärden knutna till bokskogen i området. Området hyser ovanliga arter som rosa lundlav, bokvärtlav, lunglav, fällmossa och kattfotslav. Skötseln i reservatet innebär att skogen brukas med inriktning på att öka lövskogsandelen. Inom reservatet finns också en fin slätteräng som hävdas genom naturskyddsforeningens försorg och en konstnärlig utsmyckning i form av en stigmosaik på Sigfridsleden.

Kartöversikt över kyrkoreservaten

0 50,00
Kilometer

GPS-Koordinat är angivet för varje reservat i SWEREF 99.

Svenska kyrkan

VÄXJÖ STIFT

Box 527
351 06 Växjö